

ZAKON O PROFESIONALNOJ REHABILITACIJI I ZAPOŠLJAVANJE LICA SA INVALIDITETOM

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuje se način i postupak ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, mjere i podsticaji za njihovo zapošljavanje pod opštim i posebnim uslovima, osnivanje i rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom, način finansiranja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, organizovanje Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, kao i druga pitanja od značaja za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Lica sa invaliditetom ostvaruju pravo na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje, na način i pod uslovima propisanim ovim zakonom, potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Cilj

Član 2

Ovim zakonom stvaraju se uslovi za povećanje zaposlenosti lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada, uz otklanjanje barijera i stvaranje jednakih mogućnosti.

Definicija lica sa invaliditetom

Član 3

Lice sa invaliditetom, u smislu ovog zakona, je lice sa trajnim posljedicama tjelesnog, senzornog, mentalnog ili intelektualnog oštećenja, koje se suočava sa socijalnim i drugim ograničenjima od uticaja na radnu sposobnost i mogućnost zapošljavanja, održavanja zaposlenja i napredovanja u njemu.

Korisnici prava

Član 4

Prava utvrđena ovim zakonom ostvaruje:

1) lice koje je razvrstano u određenu kategoriju i stepen ometenosti, u skladu sa posebnim zakonom, završilo obrazovanje u specijalnoj školi, odnosno specijalnim odjeljenjima redovne škole;

- 2) lice koje je završilo obrazovanje prema obrazovnom programu, uz obezbjeđivanje dodatnih uslova i pomagala; obrazovnom programu sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći; posebnom obrazovnom program programu, u skladu sa posebnim zakonom;
- 3) lice kod kojeg je utvrđen status invalida rada u smislu propisa o penzijskom i invalidskom osiguranju;
- 4) lice kod kojeg je nastupio invaliditet, odnosno tjelesno oštećenje u skladu sa propisima o boračko - invalidskoj zaštiti;
- 5) lice kojem je utvrđen status lica sa invaliditetom u skladu sa propisom kojim se uređuje profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Lice koje nije ostvarilo status u smislu stava 1 ovog člana, ostvaruje status lica sa invaliditetom zavisno od procenta invaliditeta, u skladu sa ovim zakonom.

Korisniku prava iz st. 1 i 2 ovog člana, komisija iz člana 5 ovog zakona utvrđuje procenat invaliditeta, u skladu sa ovim zakonom.

Utvrđivanje procenta invaliditeta

Član 5

O procentu invaliditeta lica iz člana 4 ovog zakona u prvom stepenu odlučuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore (u daljem tekstu: Zavod), na osnovu ocjene, nalaza i mišljenja prvostepene komisije za profesionalnu rehabilitaciju Centra za profesionalnu rehabilitaciju (u daljem tekstu: Centar) iz člana 12 ovog zakona, a u drugom stepenu organ državne uprave nadležan za poslove rada i zapošljavanja (u daljem tekstu: Ministarstvo), na osnovu ocjene, nalaza i mišljenja drugostepene komisije za profesionalnu rehabilitaciju, koju obrazuje Ministarstvo.

Zahtjev za utvrđivanje procenta invaliditeta iz stava 1 ovog člana, podnosi se organizacionoj jedinici Zavoda prema mjestu prijavljivanja na evidenciju nezaposlenog lica sa invaliditetom, odnosno mjestu rada zaposlenog lica sa invaliditetom.

Invaliditet se utvrđuje na osnovu Međunarodne klasifikacije bolesti, Međunarodne klasifikacije funkcionisanja, invaliditeta i zdravlja, Liste tjelesnih oštećenja i drugih kriterijuma: obrazovnih, psiholoških i socijalno-ekonomskih koji utiču na invaliditet.

Invaliditet se, zavisno od procenta, dijeli na: laki invaliditet: od 30 % do 49%; umjereni invaliditet, od 50% do 79% i teški invaliditet, od 80% do 100%.

Kriterijume i uslove za utvrđivanje procenta invaliditeta propisuje Ministarstvo.

Sastav i način rada komisija iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Troškovi postupka za ostvarivanje prava

Član 6

Troškove postupka u rješavanju o pravima iz ovog zakona snosi organ koji vodi postupak.

Prava i obaveze po osnovu zapošljavanja i rada

Član 7

Ako pojedina pitanja ovim zakonom nijesu drukčije uređena, na prava i obaveze lica sa invaliditetom primjenjuju se propisi iz oblasti rada, penzijskog i invalidskog osiguranja, posredovanja pri zapošljavanju i drugih oblasti.

Definicije pojmova

Član 8

Pojedini izrazi u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) poslodavac je pravno ili fizičko lice sa kojim je zaposleni zaključio ugovor o radu, odnosno država Crna Gora, za zaposlene u državnim organima i lokalna samouprava za zaposlene u lokalnoj samoupravi;
- 2) subvencija je finansijska pomoć koju dobija poslodavac radi zapošljavanja, odnosno održavanja zaposlenja lica sa invaliditetom;
- 3) otvoreno tržište rada je zapošljavanje lica sa invaliditetom pod opštim uslovima;
- 4) posebne organizacije za zapošljavanje su: zaštitna radionica, radni centar i zaštitni pogon;
- 5) mjere aktivne politike zapošljavanja su mjere koje se sprovode u skladu sa zakonom kojim se uređuje posredovanje pri zapošljavanju;
- 6) grant šema je program dodjele bespovratnih sredstava, po javnom pozivu za odabir i finansiranje projekata koji imaju za cilj unaprijeđenje profesionalne rehabilitacije i zapošljavanje lica sa invaliditetom;
- 7) prosječna mjesečna zarada u Crnoj Gori je prosječan iznos mjesečne bruto zarade ostvarene u prethodnoj godini po zaposlenom, prema podacima organa nadležnog za poslove statistike.

II PROFESIONALNA REHABILITACIJA

Profesionalna rehabilitacija

Član 9

Profesionalna rehabilitacija obuhvata mjere i aktivnosti koje se realizuju sa ciljem da se lica sa invaliditetom na odgovarajući način osposobi za rad, zadrži zaposlenje, u njemu napreduje ili promijeni svoju profesionalnu karijeru.

Profesionalna rehabilitacija, u smislu ovog zakona, obuhvata sledeće mjere i aktivnosti:

- 1) savjetovanje, podsticanje i motivisanje lica sa invaliditetom na aktivno traženje zaposlenja;
- 2) utvrđivanje preostale radne sposobnosti;
- 3) pomoć u prihvatanju invaliditeta i upoznavanje sa mogućnostima uključivanja u osposobljavanje i rad;
- 4) pomoć prilikom izbora odgovarajućih profesionalnih ciljeva;
- 5) razvijanje socijalnih vještina i kompetencija;
- 6) pomoć prilikom traženja odgovarajućeg radnog mjesta;
- 7) analiza konkretnog radnog mjesta i radnog okruženja lica sa invaliditetom;
- 8) izrada plana prilagođavanja radnog mjesta i radnog okruženja za lice sa invaliditetom;
- 9) izrada plana potrebne opreme i sredstava za rad za lice sa invaliditetom na tom radnom mjestu;
- 10) osposobljavanje za rad na konkretnom radnom mjestu;
- 11) praćenje i stručna pomoć prilikom osposobljavanja i obrazovanja;
- 12) praćenje lica sa invaliditetom na radnom mjestu, nakon zaposlenja;
- 13) evaluacija uspješnosti procesa rehabilitacije za pojedino lice sa invaliditetom;
- 14) ocjenjivanje radnih rezultata zaposlenog lica sa invaliditetom.

Standarde za sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije utvrđuje Ministarstvo.

Postupak i uslovi za ostvarivanje prava na profesionalnu rehabilitaciju

Član 10

Postupak za ostvarivanje prava na profesionalnu rehabilitaciju pokreće se na zahtjev lica iz člana 4 ovog zakona, odnosno njegovog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, kod organizacione jedinice Zavoda iz člana 5 stav 2 ovog zakona.

O pravu na profesionalnu rehabilitaciju u prvom i drugom stepenu odlučuju organi iz člana 5 stav 1 ovog zakona, na osnovu ocjene, nalaza i mišljenja komisija iz člana 5 stav 1 ovog zakona.

Postupak iz stava 1 ovog člana može pokrenuti Zavod po službenoj dužnosti.

Na osnovu odluke o priznavanju prava na profesionalnu rehabilitaciju, Zavod u saradnji sa licem sa invaliditetom sačinjava plan profesionalne rehabilitacije i upućuje to lice izvođaču profesionalne rehabilitacije iz člana 14 stav 6 ovog zakona, pri čemu se mora voditi računa o njihovoj ravnomjernoj zastupljenosti.

Izvođač profesionalne rehabilitacije iz stava 4 ovog člana obavezan je početi sprovođenje mjera profesionalne rehabilitacije, u roku od 30 dana od dana upućivanja lica sa invaliditetom od strane Zavoda.

Po izvršenoj mjeri iz člana 9 stav 2 tačka 2 ovog zakona, izvođač profesionalne rehabilitacije iz člana 14 stav 6 ovog zakona dostavlja Zavodu nalaz i ocjenu preostale radne sposobnosti lica sa invaliditetom, sa predlogom uključivanja tog lica u odgovarajuće mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije ili uz konstataciju da nije potrebno uključivanje u druge mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

Plan profesionalne rehabilitacije iz stava 4 ovog člana može da se dopunjava i mijenja u skladu sa mišljenjem izvođača profesionalne rehabilitacije.

Izuzetno, na zahtjev poslodavca koji ima namjeru da zaposli lice sa invaliditetom, odnosno poslodavca koji ima zaposleno lice sa invaliditetom, a u cilju ostvarivanja prava na subvenciju iz člana 27 ovog zakona, mjere iz člana 9 tačka 7, 8 i 9 ovog zakona, mogu se sprovoditi bez uključivanja u druge mjere i aktivnosti iz člana 9 ovog zakona, u roku od 15 dana od dana upućivanja lica sa invaliditetom od strane Zavoda.

Nakon sprovedenih mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, izvođač profesionalne rehabilitacije daje mišljenje o mogućnosti zaposlenja lica sa invaliditetom i dostavlja ga Zavodu.

Mišljenje iz stava 9 ovog člana odnosi se na mogućnost zapošljavanja pod opštim ili posebnim uslovima, uključivanja u odgovarajuće mjere aktivne politike zapošljavanja, odnosno ocjene da je lice sa invaliditetom nezapošljivo.

Uslove za ostvarivanja prava iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Izvođači profesionalne rehabilitacije

Član 11

Profesionalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom organizuje i izvodi ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, resursni centar ili drugo pravno lice koje ispunjava uslove

za obavljanje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije (u daljem tekstu: izvođač profesionalne rehabilitacije).

Izvođača profesionalne rehabilitacije iz stava 1 ovog člana može osnovati država, jedinica lokalne samouprave i druga pravna i fizička lica, u skladu sa zakonom.

Sredstva za rad izvođača profesionalne rehabilitacije iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje osnivač.

Ako dva ili više osnivača osnivaju izvođača profesionalne rehabilitacije, međusobna prava i obaveze uređuju aktom o osnivanju ili ugovorom.

Pojedine mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije izvođač profesionalne rehabilitacije može sprovoditi kod poslodavca.

Cijenu izvođenja pojedinih mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije utvrđuje Ministarstvo.

Centar Član 12

Centar je ustanova koja organizuje i sprovodi profesionalnu rehabilitaciju, a koju osniva Vlada Crne Gore.

Centar iz stava 1 ovog člana, pored izvođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije iz člana 9 ovog zakona, utvrđivanje procenta invaliditeta iz člana 5 stav 1 i utvrđivanja potrebe uključivanja lica sa invaliditetom u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije iz člana 10 stav 2 ovog zakona, obavlja i sledeće poslove:

- priprema i unapređuje standarde mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije;
- predlaže standarde osposobljavanja i znanja za rad u profesionalnoj rehabilitaciji;
- osposobljava stručna lica za rad u profesionalnoj rehabilitaciji, u skladu sa standardima iz stava 3 ovog člana;
- usklađuje i koordinira stručni razvoj u oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- uspostavlja, ujednačava i unapređuje programske aktivnosti i metodologiju rada u ovoj oblasti;
- izvodi program obrazovanja i osposobljavanja odraslih lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonom;
- može osnovati zaštitnu radionicu iz člana 21 ovog zakona i radni centar iz člana 22 ovog zakona;
- i druge aktivnosti u oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, u skladu sa ovim zakonom.

Centar mora da ispunjava uslove u pogledu prostora, kadra i opreme, koji su propisani članom 25 stav 3 ovog zakona.

Standarde osposobljavanja i znanja za rad u profesionalnoj rehabilitaciji propisuje Ministarstvo.

Organi upravljanja ustanove za profesionalnu rehabilitaciju

Član 13

Organi upravljanja ustanove za profesionalnu rehabilitaciju su: upravni odbor i direktor.

Broj i sastav upravnog odbora ustanove iz stava 1 ovog člana, uređuje se aktom o osnivanju, a članove upravnog odbora imenuje osnivač, na period od četiri godine.

Upravni odbor: utvrđuje program rada, donosi finansijski plan i završni račun, usvaja izvještaj o poslovanju i izvještaj o radu i odlučuje o drugim pitanjima od značaja za rad, u skladu sa aktom o osnivanju i statutom.

Direktor predstavlja i zastupa ustanovu iz stava 1 ovog člana, a bira ga osnivač, na osnovu javnog konkursa, na period od četiri godine.

Direktor iz stava 4 ovog člana organizuje rad i poslovanje i odgovoran je za zakonitost rada, u skladu sa aktom o osnivanju i statutom.

Izbor izvođača profesionalne rehabilitacije

Član 14

Za izbor izvođača profesionalne rehabilitacije, osim Centra iz člana 12 ovog zakona, Ministarstvo raspisuje javni konkurs najmanje jednom godišnje.

Konkurs iz stava 1 ovog člana sadrži: vrstu i obim mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije; područje na kojem će se sprovoditi mjere i aktivnosti zavisno od broja lica sa invaliditetom, vrsti i stepenu njihovog invaliditeta i potrebama tih lica; vrijeme trajanja sprovođenja mjera i aktivnosti; kriterijume za izbor izvođača profesionalne rehabilitacije; rok za podnošenje prijave na konkurs i dr.

Postupak izbora izvođača profesionalne rehabilitacije sprovodi Komisija za izbor izvođača profesionalne rehabilitacije, koju obrazuje Ministarstvo.

Odluku o izboru izvođača profesionalne rehabilitacije donosi ministar Ministarstva, na predlog komisije iz stava 3 ovog člana.

Odluka iz stava 4 ovog člana donosi se na period od četiri godine.

Međusobna prava i obaveze Zavoda i izvođača profesionalne rehabilitacije uređuju se ugovorom, u skladu sa zakonom.

Kvalitet sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije

Član 15

Izvođač profesionalne rehabilitacije vodi, usklađuje i vrednuje kvalitet sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije u kojima je lice sa invaliditetom učestvovalo u skladu sa propisanim standardima iz člana 9 stav 3 ovog zakona.

Nadzor i vrednovanje kvaliteta sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izvođača profesionalne rehabilitacije vrši stručna komisija, koju obrazuje Ministarstvo, na osnovu konkursa.

Stručna komisija iz stava 2 ovog člana se bira na period od četiri godine.

Komisiju iz stava 2 ovog člana čini najmanje pet lica sa završenim studijskim programom visokog obrazovanja medicinskog, pedagoškog, psihološkog, socijalnog rada ili drugog odgovarajućeg društvenog usmjerenja, sa najmanje tri godine radnog iskustva u oblasti profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom.

Komisija najmanje jednom godišnje vrši nadzor i vrednovanje kvaliteta sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izvođača profesionalne rehabilitacije.

Komisija dostavlja mišljenje i preporuke Ministarstvu, u roku od 15 dana od dana vršenja nadzora i vrednovanja kvaliteta sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izvođača profesionalne rehabilitacije.

Na osnovu mišljenja iz stava 6 ovog člana, Ministarstvo može donijeti odluku o prestanku rada izvođača profesionalne rehabilitacije.

III ZAPOŠLJAVANJE LICA SA INVALIDITETOM

Opšti i posebni uslovi zapošljavanja

Član 16

Lice sa invaliditetom zapošljava se pod opštim ili posebnim uslovima, u skladu sa zakonom.

Zapošljavanje lica sa invaliditetom pod opštim uslovima smatra se zapošljavanje kod poslodavca bez prilagođavanja poslova, odnosno radnog mjesta.

Zapošljavanje lica sa invaliditetom pod posebnim uslovima smatra se zapošljavanje kod poslodavca sa prilagođavanjem poslova, odnosno radnog mjesta i zapošljavanje u posebnim organizacijama za zapošljavanje.

Pod prilagođavanjem poslova podrazumijeva se prilagođavanje radnog procesa i radnih zadataka, a pod prilagođavanjem radnog mjesta podrazumijeva se tehničko-tehnološko prilagođavanje radnog mjesta, sredstava za rad, prostora i opreme, u skladu sa mogućnostima i potrebama lica sa invaliditetom.

Kvota za zapošljavanje lica sa invaliditetom

Član 17

Poslodavac koji ima od 20 do 50 zaposlenih dužan je da zaposli najmanje jedno lice sa invaliditetom.

Poslodavac koji ima više od 50 zaposlenih dužan je da zaposli najmanje 5% lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih.

Ako broj lica sa invaliditetom koje je poslodavac dužan da zaposli, u smislu stava 2 ovog člana, nije cijeli broj, vrijednost do 0,5% zaokružuje se na niži cijeli broj, a vrijednost uključujući 0,5% i više zaokružuje se na veći cijeli broj.

Obaveze iz stava 2 ovog člana ne odnose se na novoosnovanog poslodavca, za prvih 24 mjeseca od dana početka rada.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, ako poslodavac ima ili zaposli lice sa teškim invaliditetom od najmanje 80% invaliditeta smatra se, u pogledu obaveze zapošljavanja, kao da je zaposlio dva lica sa invaliditetom.

Kada poslodavac zaposli lice sa invaliditetom i njegovog asistenta u radu, u smislu člana 29 ovog zakona, smatra se, u pogledu obaveze zapošljavanja, kao da je zaposlio dva lica sa invaliditetom.

Poseban doprinos za zapošljavanje lica sa invaliditetom

Član 18

Poslodavac koji nije zaposlio lice sa invaliditetom, u smislu člana 17 ovog zakona dužan je da, za svako lice koje nije zaposlio, prilikom mjesečne isplate zarada i naknada zarada zaposlenih, uplati poseban doprinos za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom (u daljem tekstu: posebni doprinos).

Stopa posebnog doprinosa iz stava 1 ovog člana iznosi 20% od prosječne mjesečne zarade u Crnoj Gori ostvarene u godini koja prethodi plaćanju doprinosa.

Poslodavac koji ima manje od 20, a više od 10 zaposlenih, a nema zaposlenih lica sa invaliditetom, dužan je da svakog mjeseca, prilikom isplate zarada i naknada zarada zaposlenih, uplati poseban doprinos iz stava 1 ovog člana.

Stopa posebnog doprinosa iz stava 3 ovog člana iznosi 5% od prosječne mjesečne zarade u Crnoj Gori ostvarene u godini koja prethodi plaćanju doprinosa.

Doprinosi iz st. 2 i 4 ovog člana uplaćuju se na poseban račun Budžeta Crne Gore.

Obaveza iz stava 3 ovog člana ne odnosi se na poslodavca koji ima zaposlena lica sa invaliditetom.

Oslobađanje plaćanja doprinosa

Član 19

Obaveze plaćanja doprinosa oslobađaju se organizacije, odnosno udruženja lica sa invaliditetom, kada se pojavljuju kao poslodavci.

Poslodavac iz stava 1 ovog člana ima pravo na subvencije iz člana 26 ovog zakona.

Kontrola obračunavanja i plaćanja doprinosa

Član 20

Kontrolu obračuna i plaćanja doprinosa iz člana 18 ovog zakona, vrši nadležni poreski organ, u skladu sa zakonom kojim je uređena poreska administracija.

IV POSEBNE ORGANIZACIJE ZA ZAPOŠLJAVANJE LICA SA INVALIDITETOM

Zaštitna radionica

Član 21

Za zapošljavanje i rad lica sa invaliditetom, koja se ne mogu zaposliti pod opštim uslovima, niti kod poslodavca uz prilagođavanje poslova, odnosno radnog mjesta, može se osnovati zaštitna radionica.

Zaštitna radionica se može osnovati kao oblik obavljanja privredne djelatnosti, u skladu sa posebnim zakonom, pod uslovom da zapošljava najmanje 51% lica sa invaliditetom od ukupnog broja zaposlenih.

Lica sa invaliditetom se zapošljavaju u zaštitnim radionicama, na osnovu mišljenja izvođača profesionalne rehabilitacije iz člana 14 stav 6 ovog zakona.

Zaštitnu radionicu može osnovati država, jedinica lokalne samouprave, ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i druga pravna i fizička lica.

Ako zaštitnu radionicu osnivaju dva ili više osnivača, njihova međusobna prava i obaveze uređuju se posebnim ugovorom.

Radni centar **Član 22**

Za zapošljavanje i radno - terapeutske aktivnosti lica sa teškim invaliditetom, koja se ne mogu zaposliti niti održati zaposlenje pod opštim uslovima, uz prilagođavanje poslova, odnosno radnog mjesta i u zaštitnim radionicama, može se osnovati radni centar kao ustanova.

Radni centar mora imati najmanje 80% zaposlenih lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih.

Lica sa invaliditetom zapošljavaju se u radnom centru, na osnovu mišljenja izvođača profesionalne rehabilitacije iz člana 14 stav 6 ovog zakona.

Ustanovu iz stava 1 ovog člana može osnovati država, jedinica lokalne samouprave, ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i druga pravna i fizička lica.

Ako radni centar osnivaju dva ili više osnivača, njihova međusobna prava i obaveze uređuju se posebnim ugovorom.

Sredstva za rad ustanove iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje osnivač.

Organi upravljanja u radnom centru **Član 23**

Organi upravljanja u radnom centru su: upravni odbor i direktor.

Broj i sastav upravnog odbora iz stava 1 ovog člana, uređuje se aktom o osnivanju, a članove upravnog odbora imenuje osnivač, na period od četiri godine.

Upravni odbor: utvrđuje program rada, donosi finansijski plan i završni račun, usvaja izvještaj o poslovanju i izvještaj o radu i odlučuje o drugim pitanjima od značaja za rad, u skladu sa aktom o osnivanju i statutom.

Direktor predstavlja i zastupa centar iz stava 1 ovog člana, a bira ga osnivač, na osnovu javnog konkursa, na period od četiri godine.

Direktor iz stava 4 ovog člana organizuje rad i poslovanje i odgovoran je za zakonitost rada, u skladu sa aktom o osnivanju i statutom.

Zaštitni pogon

Član 24

Poslodavac, u okviru sistema poslovanja, može da organizuje zaštitni pogon, za rad najmanje pet zaposlenih lica sa invaliditetom, kojima je, zbog vrste i stepena invaliditeta potreban adaptirani ambijent.

Lica sa invaliditetom rade u zaštitnom pogonu, na osnovu mišljenja izvođača profesionalne rehabilitacije iz člana 14 stav 6 ovog zakona.

Dozvola za rad

Član 25

Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju, osim Centra, kao i posebne organizacije za zapošljavanje lica sa invaliditetom mogu obavljati djelatnost ako imaju dozvolu za rad koju izdaje Ministarstvo.

Ministarstvo izdaje dozvolu za rad iz stava 1 ovog člana u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Uslove i kriterijume u pogledu prostora, opreme i stručnog kadra koje treba da ispunjavaju ustanove za profesionalnu rehabilitaciju, kao i posebne organizacije za zapošljavanje lica sa invaliditetom propisuje Ministarstvo.

Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i posebne organizacije za zapošljavanje lica sa invaliditetom iz stava 1 ovog člana dužna je da Ministarstvu prijavi svaku promjenu koja se odnosi na ispunjenost uslova iz stava 3 ovog člana, u roku od 30 dana od dana nastanka promjene.

Ministarstvo oduzima dozvolu za rad posebnoj ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju i posebnoj organizaciji za zapošljavanje lica sa invaliditetom iz stava 1 ovog člana, ako prestane da ispunjava posebne uslove iz stava 3 ovog zakona.

V SUBVENCije I DRUGI VIDovi FINANSIRANJA

Vrste subvencije

Član 26

Poslodavac koji zaposli lice sa invaliditetom odnosno koji ima zaposleno lice sa invaliditetom ili je u toku trajanja radnog odnosa steklo status lica sa invaliditetom u skladu sa ovim zakonom, ima pravo na subvenciju, koja se odnosi na:

- bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zaposleno lice sa invaliditetom;
- subvenciju zarade zaposlenog lica sa invaliditetom;

- subvenciju (finansiranje) zarade asistenta (pomagača u radu) zaposlenog lica sa invaliditetom;

Pravo na subvencije iz stava 1 ovog člana ima i lice sa invaliditetom koje se samozaposli, koje obavlja samostalnu djelatnost ili koje se zaposli u porodičnom domaćinstvu i obavlja poljoprivrednu djelatnost kao jedino, glavno ili dopunsko zanimanje.

Pravo na subvencije iz stava 1 ovog člana imaju posebne organizacije za zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Zahtjev za ostvarivanje prava na subvenciju iz stava 1 ovog člana, podnosi poslodavac organizacionoj jedinici Zavoda prema mjestu rada zaposlenog lica sa invaliditetom.

Odluku o pravu na subvencije iz stava 1 ovog člana donosi Zavod, na osnovu mišljenja Savjeta Fonda iz člana 39 ovog zakona.

Međusobna prava, obaveze i odgovornosti Zavoda i poslodavca uređuje se ugovorom, koji sadrži: iznos odobrenih sredstava, njihova namjena i slučajeve kada je korisnik subvencije dužan da vrati cjelokupna ili dio dodijeljenih sredstava.

Bliže uslove za ostvarivanja prava na subvencije iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zaposleno lice sa invaliditetom

Član 27

Pravo na subvenciju iz člana 26 stav 1 alineja 1 ovog zakona, ima poslodavac, koji zaposli, odnosno ima zaposleno lice sa invaliditetom koje je u radnom odnosu duže od godinu dana.

Izuzetno do stava 1 ovog člana, nevladine organizacije koje zapošljavaju lice sa invaliditetom imaju pravo na subvencije iz člana 26 stav 1 alineja 1 ukoliko zaposli, odnosno ima zaposleno lice sa invaliditetom koje je u radnom odnosu duže od šest mjeseci.

Pravo na subvenciju poslodavac iz st. 1 i 2 ovog člana ostavlja na osnovu izvještaja izvođača profesionalne rehabilitacije o sprovedenim mjerama i aktivnostima profesionalne rehabilitacije iz člana 9 tač.7, 8 i 9 ovog zakona.

Visina subvencije iz člana 26 stav 1, alineja 1 ovog zakona iznosi 100 % od opravdanih troškova, u skladu sa propisima kojima se uređuje državna pomoć.

Poslodavac koji licu sa invaliditetom za koje su dodijeljena sredstva iz stava 4 ovog člana otkáže radni odnos prije isteka roka iz st. 1 i 2 ovog člana, od dana kada su sredstva dodijeljena, dužan je da u roku od 3 mjeseca zaposli drugo lice sa invaliditetom ili da vrati srazmjeran dio odobrenih sredstava za onoliko koliko je manje lice sa invaliditetom bilo zaposleno.

Subvencija zarade Član 28

Visina subvencije iz člana 26 stav 1 alineja 2 ovog zakona iznosi:

- 75% od ukupno isplaćenih troškova zarade za cijeli period zaposlenosti, za poslodavca koji zaposli lice sa najmanje 50% invaliditeta;
- za poslodavca koji zaposli lice sa invaliditetom manjim od 50%, subvencija iznosi: u prvoj godini 75%, u drugoj 60%, u trećoj i svakoj narednoj godini 50% od ukupno isplaćenih troškova zarade.

Ako postoje prekidi između ugovora o radu za lice sa invaliditetom, periodi iz stava 1 ovog člana se sabiraju.

Zahtjev za ostvarivanje prava na subvenciju iz člana 26 stav 1 alineja 2 ovog zakona podnosi se u roku od 45 dana od dana zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Ako je zahtjev podnešen u roku iz stava 2 ovog člana, pravo na subvenciju teče od prvog dana zaposlenja lica sa invaliditetom.

Ako je zahtjev podnesen nakon roka iz stava 2 ovog člana, pravo na subvenciju teče od dana podnošenja zahtjeva.

Visina subvencije iz stava 1 alineja 2 ovog člana za poslodavca kojim ima zaposleno lice sa invaliditetom određuje se od dana podnošenja zahtjeva.

Ako se radi o produženju radnog odnosa lica sa invaliditetom kod istog poslodavca, po zahtjevu na subvenciju iz člana 26 stav 1 alineja 2 ovog zakona, odlučuje se bez sprovođenja postupka propisanog članom 26 stav 5 ovog zakona.

Sufinansiranje zarade asistenta (pomagača u radu) zaposlenog lica sa invaliditetom Član 29

Poslodavac ima pravo na subvenciju iz člana 26 stav 1 alineja 3 ovog zakona, ako je za zaposleno lice sa invaliditetom utvrđena potreba asistencije u radu za poslove, odnosno

dio poslova radnog mjesta na koje je raspoređeno to lice, kao i radno vrijeme za koje je tom licu potrebna asistenciju u radu.

Pravo na subvenciju iz stava 1 ovog člana ostvaruje poslodavac, na osnovu izvještaja izvođača profesionalne rehabilitacije o sprovedenim odgovarajućim mjerama i aktivnostima profesionalne rehabilitacije iz člana 9 ovog zakona.

Zahtjev za ostvarivanje prava na subvenciju iz stava 1 ovog člana podnosi se u roku od 30 dana od dana utvrđivanja potrebe zaposlenog lica sa invaliditetom za asistencijom u radu, shodno izvještaju iz stava 2 ovog člana.

Ako je zahtjev podnešen u roku iz stava 3 ovog člana, pravo na subvenciju teče od dana utvrđivanja potrebe za asistencijom u radu.

Ako je zahtjev podnesen nakon roka iz stava 3 ovog člana, pravo na subvenciju teče od dana podnošenja zahtjeva.

Pravo na subvenciju iz stava 1 ovog člana pripada za vrijeme trajanja radnog odnosa lica sa invaliditetom.

Subvencija iz stava 1 ovog člana utvrđuje se u visini do polovine prosječne zarade u Crnoj Gori, zavisno od vremena provedenog na radu.

Finansiranje mjera aktivne politike zapošljavanja

Član 30

Mjere aktivne politike zapošljavanja iz člana 8 stav 1 tačka 5, u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, sprovode se kroz programe, u skladu sa zakonom kojim se uređuje posredovanje u zapošljavanju.

Naknada troškova prevoza

Član 31

Lice sa invaliditetom ima pravo na naknadu troškova za prevoz i ishranu, u slučaju:

- utvrđivanja procenta invaliditeta, odnosno statusa lica sa invaliditetom, kod nadležne komisije, van mjesta prebivališta, odnosno boravišta;
- utvrđivanja potrebe za uključivanje u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, kod nadležne komisije, van mjesta prebivališta, odnosno boravišta.

Naknada za troškove prevoza iz stava 1 ovog člana utvrđuje se u visini troškova javnog prevoza u drumskom i željezničkom saobraćaju.

Naknada za troškove prevoza pripada i pratiocu lica sa invaliditetom u visini od 50% od iznosa utvrđenog u stavu 2 ovog člana.

Novčana pomoć Član 32

Lice sa invaliditetom ima pravo na novčanu pomoć:

- za vrijeme trajanja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije;
- za vrijeme obrazovanja i osposobljavanja odraslih i uključivanja u druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenja nezaposlenosti, u skladu sa propisima iz oblasti posredovanja pri zapošljavanju.

Novčana pomoć iz stava 1 ovog člana ne može preći iznos od 15 % od prosječne mjesečne zarade u Crnoj Gori.

Novčana pomoć se vrši mjesečno, srazmjerno vremenu provedenom u mjerama iz stava 1 ovog člana.

Finansiranje odnosno sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom Član 33

Posebna organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom iz čl. 21, 22 i 24 ovog zakona, ima pravo na dodjelu sredstava za finansiranje odnosno sufinansiranje:

- bruto zarada stručnih lica zaposlenih u skladu sa propisom Ministarstva iz člana 25 stav 3 ovog zakona;
- troškova izgradnje, ugradnje ili modernizacije proizvodnih jedinica koja obezbjeđuje zapošljavanje pod posebnim uslovima;
- troškova za prevoz zaposlenog lica sa invaliditetom;
- i za druge aktivnosti u skladu sa propisima o kontroli državne pomoći.

Visina sredstava iz stava 1 alineja 1 ovog člana, po članu stručnog tima može iznositi do visine prosječne zarade u Crnoj Gori.

Visina učešća u finansiranju, odnosno sufinansiranju troškova iz stava 1 alineja 2 ovog člana, ne može preći određeni iznos po jednom zaposlenom licu sa invaliditetom, u skladu sa propisima o kontroli državne pomoći.

Troškovi prevoza iz stava 1 alineja 3 ovog člana finansiraju se u visini troškova javnog prevoza u drumskom i željezničkom saobraćaju.

Pravo na dodjelu sredstava iz stava 1 tačka 2 ovog člana ima i lice sa invaliditetom koje se samozaposli, koje obavlja samostalnu djelatnost ili koje se zaposli u porodičnom

domaćinstvu i obavlja poljoprivrednu djelatnost kao jedino, glavno ili dopunsko zanimanje.

Zahtjev za ostvarivanje prava iz stava 1 ovog člana, podnosi se Zavodu i pripada od dana podnošenja zahtjeva.

Odluku o pravu iz stava 1 ovog člana, donosi Zavod, na osnovu mišljenja Savjeta Fonda iz člana 39 ovog zakona.

Metodologiju za finansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje propisuje Ministarstvo.

VI FOND

Organizacija Fonda

Član 34

Fond se organizuje u Zavodu, kao posebna organizaciona jedinica, sa djelokrugom poslova propisanih ovim zakonom u cilju obezbjeđivanja efikasnog, racionalnog i zakonitog ostvarivanja prava i pružanja stručne pomoći pri ostvarivanju prava.

Poslovi Fonda

Član 35

Fond obavlja poslove koji se odnose na:

- sprovođenje politike razvoja i unapređenja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanje lica sa invaliditetom;
- izradu predloga mjera u cilju unapređenja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- finansiranje i sufinansiranje profesionalne rehabilitacije i zapošljavanje lica sa invaliditetom;
- kontinuiranu saradnju sa poslodavcima u cilju analiziranja i utvrđivanja mogućnosti zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- monitoring i evaluaciju projekata koji se finansiraju iz grant šema;
- vrši i druge poslove predviđene zakonom i opštim aktima Zavoda.

Sredstva Fonda

Član 36

Sredstva Fonda su u Budžetu Zavoda izdvojena kao poseban program i obezbjeđuju se iz:

- 1) posebnog doprinosa koji uplaćuju poslodavci u skladu sa članom 18 ovog zakona;

- 2) budžeta Crne Gore;
- 3) budžeta jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji lice sa invaliditetom ima prebivalište;
- 4) donacija i pomoći od strane domaćih i stranih pravnih i fizičkih lica;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

Korišćenje sredstava Fonda

Član 37

Sredstva Fonda koriste se za:

- 1) mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom;
- 2) finansiranje odnosno sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom;
- 3) programe aktivne politike zapošljavanje, u skladu sa zakonom kojim se uređuje posredovanje pri zapošljavanju;
- 4) subvencije iz člana 26 ovog zakona;
- 5) finansiranje grant šema;
- 6) naknade za troškove prevoza i novčane pomoći iz člana 31 i 32 ovog zakona;
- 7) druge aktivnosti koje su u funkciji razvoja i unapređenja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Metodologiju za finansiranje grant šema propisuje Ministarstvo.

Postupak za finansiranje grant šema

Član 38

Zavod, po prethodno pribavljenom mišljenju Savjeta Fonda, raspisuje javni poziv za dodjelu sredstava kroz grant šeme, najmanje jednom godišnje.

Javni poziv iz stava 1 ovog člana sadrži: predmet i cilj javnog poziva, iznos sredstava za realizaciju predmeta javnog poziva, pravo učešća na javnom pozivu, posebne ciljeve javnog poziva, ciljnu grupu, očekivane rezultate, projektne aktivnosti koje mogu biti finansirane, lokaciju i vrijeme realizacije projekta, rok i adresu za podnošenje prijave predloga projekta i dr.

Postupak ocjene predloga projekata sprovodi komisija za ocjenu predloga projekata (u daljem tekstu: Komisija), koju obrazuje Zavod.

Komisija sačinjava listu ocijenjenih predloga projekata i obavještava podnosiocima prijave o rezultatima ocjene predloga projekata, po utvrđenim kriterijumima.

Podnosioci predloga projekta mogu podnijeti prigovor direktoru Zavodu, u roku od osam dana od dana prijema obavještenja.

Po prigovoru iz stava 5 ovog člana donosi se rješenje u roku od 8 dana i protiv ovog rješenja se može pokrenuti upravni spor.

Odluku o dodjeli sredstava podnosiocima prijave predloga projekta (u daljem tekstu: korisnik sredstava), donosi Zavod u roku od 30 dana od dana dostavljanja liste, koju sačinjava Komisija, nakon odlučivanja po prigovorima iz stava 5 ovog člana.

Odluka iz stava 7 ovog člana objavljuje se na internet stranici Zavoda i sadrži: naziv korisnika sredstava i naziv projekta koji se finansira, iznos dodijeljenih sredstava, način realizacije dodijeljenih sredstava, rok realizacije sredstava, druge podatke zavisno od vrste projekta.

Način sprovođenja, proceduru, praćenje i izvještavanje o sprovedenim aktivnostima projekta, utvrđuje Zavod.

Zavod sa korisnikom sredstava zaključuje ugovor o dodjeli sredstava.

Sastav i način rada komisija iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Savjet Fonda **Član 39**

U cilju praćenja realizacije mjera i aktivnosti koje su u funkciji unapređivanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, kao i namjenskog korišćenja sredstava Fonda, obrazuje se Savjet Fonda.

Nadležni organ Zavoda odlučuje o realizaciji mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, kao i o namjenskom korišćenju sredstava Fonda, na osnovu mišljenja Savjeta Fonda.

Savjet iz stava 1 ovog člana ima sedam članova, od kojih dva predlažu udruženja koja predstavljaju lica sa invaliditetom, a po jednog: ministarstvo nadležno za poslove rada, ministarstvo nadležno za poslove finansija i Zavoda za zapošljavanje, reprezentativno udruženje poslodavaca Crne Gore i reprezentativna organizacija sindikata na nivou Crne Gore.

Ako postoji više reprezentativnih organizacija sindikata i reprezentativnih udruženja poslodavaca, predstavnike sporazumno određuju sindikalne organizacije, odnosno udruženja poslodavaca po sistemu rotacije.

Savjet se imenuje na period od četiri godine.

Savjet bira predsjednika iz sastava članova koji predstavljaju lica sa invaliditetom.

Savjet donosi poslovnik o svom radu.

Evidencija

Član 40

Zavod vodi posebne evidencije o:

- licima sa invaliditetom koji su ostvarili status i procenat invaliditeta, u skladu sa ovim zakonom;
- licima sa invaliditetom koji su korisnici prava, u skladu sa ovim zakonom;
- poslodavcima koji su korisnici subvencija, u skladu sa ovim zakonom;
- licima sa invaliditetom koja su uključena u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije;
- licima sa invaliditetom koja su uključena u programe aktivne politike zapošljavanja.

Sadržaj evidencija, način vođenja evidencija i izvještavanje na osnovu evidencija utvrđenih ovim zakonom propisuje Ministarstvo.

Godišnji izvještaj o radu Fonda

Član 41

Godišnji izvještaj o realizaciji mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja lica sa invaliditetom i korišćenju sredstava, Zavod podnosi Ministarstvu, najkasnije do 31. marta tekuće godine, za prethodnu godinu.

VII NADZOR

Član 42

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa koji su donijeti na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo.

Nadzor nad primjenom ovog zakona vrši organ uprave nadležan za poslove inspeksijskog nadzora preko Inspekcije rada.

VIII KAZNE NE ODREDBE

Član 43

Novčanom kaznom od 500 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice koje nije zaposlilo lice sa invaliditetom, ako ne uplati poseban doprinos iz člana 18 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se odgovorno lice u pravnom licu, novčanom kaznom u od 100 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 150 eura do 6.000 eura.

IX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Usklađivanje

Član 44

Ministarstvo će donijeti propise za sprovođenje ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Zavod će uskladiti svoju organizaciju i rad sa ovim zakonom u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Započeti postupci

Član 45

Postupci koji su započeti prije dana stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po odredbama ovog zakona, ako je to povoljnije za stranku.

Primjena važećih propisa

Član 46

Do donošenja propisa iz člana 44 ovog zakona primjenjivaće se važeći propisi, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Trajanje mandata

Član 47

Imenovanje članova Savjeta Fonda u skladu sa ovim zakonom izvršiće se u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Danom imenovanja članova Savjeta Fonda, u smislu stava 1 ovog člana, prestaje sa radom dosadašnji Savjet Fonda.

Trajanje mandata komisija za profesionalnu rehabilitaciju

Član 48

Komisije iz člana 5 stav 1 ovog zakona formiraće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do obrazovanja prvostepene i drugostepene komisije za profesionalnu rehabilitaciju u skladu sa ovim zakonom, poslove iz člana 5 stav 1 ovog zakona obavljaje dosadašnje komisije.

Računanje rokova
Član 49

Za poslodavce koji imaju zaposleno lice sa invaliditetom, rok iz člana 28 ovog člana počinje teći od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja
Član 50

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br.49/08, 73/10 i 39/11).

Stupanje na snagu
Član 51

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

OBRAZLOŽENJE

I USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom sadržan je u članu 16 stav 1 tačka 5, a u vezi sa čl. 62 i 68 Ustava Crne Gore ("Službeni list CG", br. 1/07 i 38/13), kojim je, pored ostalog, predviđeno da se zakonom uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru, odnosno jemči pravo na rad, slobodan izbor zanimanja i zapošljavanja, pravične i humane uslove rada i zaštitu za vrijeme nezaposlenosti i posebna zaštita lica sa invaliditetom.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom primjenom principa afirmativne akcije prvi put su regulisani posebnim zakonom 2008. godine, kada je usvojen Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom ("Službeni list Crne Gore", br.49/08) Cilj ovog zakona je bio, da se polazeći od međunarodnih standarda u ovoj oblasti i uporednih rješenja, obezbijede uslovi za uspješnu profesionalnu rehabilitaciju, povećanje zaposlenosti lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada, uz otklanjanje barijera i stvaranje jednakih mogućnosti. U međuvremenu, izmijenjeno je ili je u fazi izmjena više zakona kojima se regulišu odnosi u oblasti zapošljavanja i rada, u skladu sa principima tržišnog načina privređivanja, što zahtijeva da se na bitno drugačijim osnovama uspostavi i odnos institucionalnog i statusnog organizovanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica s invaliditetom. Osim toga, Strategijom za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020. godine, predviđena je dalja realizacija aktivnosti na unapređenju položaja lica sa invaliditetom i uspostavljanju najšireg pravnog okvira za definisanje politike prema licima sa invaliditetom u skladu sa socijalnim modelom pristupa invalidnosti.

Osnovni razlog za donošenje novog Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica s invaliditetom je da se kroz nova zakonska rješenja i pojašnjenja postojećih stvore uslovi za punu implementaciju socijalnog modela u pristupu invalidnosti i da se obezbijedi prevazilaženje uočenih nedostataka koji su postojali u primjeni važećeg zakona, kao i da se obezbijede određena unapređenja u ovoj oblasti, shodno međunarodnim standardima i iskustvima iz drugih zemalja, koja su primjenljiva u Crnoj Gori. S tim u vezi, predloženim rješenjima se nastojalo obezbijediti sljedeće:

- Propisivanje i usklađivanje postupaka ostvarivanja prava utvrđenih ovim zakonom, sa novim Zakonom o opštem upravnom postupku, kao i detaljnije uređenje postupaka ostvarivanja tih prava;

- Detaljnije definisanje određenih pojmova kao npr. poslodavca, obzirom da se do sada obaveza zapošljavanja lica sa invaliditetom i plaćanja doprinosa nije mogla odnositi na organe državne uprave i druge državne organe koji nemaju svojstvo pravnog lica, te će određenje države kao poslodavca, bitno uticati na povećanje broja zaposlenih lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada. Takođe, mjere aktivne politike zapošljavanja su definisane u skladu sa novim Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti;
- Formiranje jedinstvene komisije za profesionalnu rehabilitaciju na nivou Crne Gore, zbog ujednačavanja prakse u primjeni medicinsko-socijalnog modela pri utvrđivanju procenta invaliditeta, odnosno utvrđivanju statusa lica sa invaliditetom, obzirom da dosadašnje komisije za profesionalnu rehabilitaciju organizovane u 7 područnih jedinica Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (Podgorica, Nikšić, Pljevlja, Berane, Bar, Herceg Novi i Bijelo Polje) nijesu pokazale ujednačenu praksu kod primjene ovog modela, prilikom utvrđivanja procenta invaliditeta, te se iz tog razloga nametnula potreba obrazovanja jedinstvene komisije u prvom stepenu.
- Zbog osnivanja Centra za profesionalnu rehabilitaciju u Podgorici, koji je osnovala Vlada Crne Gore, bilo je neophodno detaljno definisati njegovu ulogu i djelokrug poslova, u skladu sa predloženim rješenjima iz ovog zakona;
- Značajnija uloga Fonda za profesionalnu rehabilitaciju, kao organizacione jedinice Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, zbog proširenja djelokruga i složenosti poslova, koje obavlja prema predloženim rješenjima;
- Vođenje posebnih evidencija u okviru Zavoda-Fonda, koje će biti u funkciji formiranja buduće jedinstvene baze podataka o licima sa invaliditetom u Crnoj Gori.

Tokom izrade Predloga zakona korišćena su uporedno-pravna rešenja u ovoj oblasti, koja mogu biti primjenljiva u Crnoj Gori.

III USAGLAŠENOST ZA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM I

POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Predlog zakona uskladjen je sa standardima Medjunarodne organizacije rada i medjunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju i zapošljavanju; Međunarodnom konvenija OUN o pravima osoba sa invaliditetom; Medjunarodnim Paktom OUN o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima; Socijalnom Poveljom EZ; Rezolucija Savjeta Evrope (1999/C186/02); Rezolucija Savjeta o unapređenju zapošljavanja i socijalne integracije lica sa invaliditetom (2003/C175/01); Direktiva Savjeta o uspostavljanju okvira za ravnopravan tretman u oblasti zapošljavanja i izbora zanimanja

(2000/78/EZ); Konvencijom br.159 o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju invalida, Konvencijom br.99 o stručnom osposobljavanju i preosposobljavanju invalida, i sa drugim dokumentima o zaštiti lica sa invaliditetom, Preporuka br.99 o stručnom osposobljavanju i preosposobljavanju invalida, i sa drugim dokumentima o zaštiti lica sa invaliditetom, koje je naša zemlja ratifikovala.

IV OBJAŠNJENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Predlog zakona je podijeljen u IX poglavlja, čija rješenja se u sadržinskom i pravno-tehničkom smislu medjusobno dopunjuju i konzistentna su.

I. Osnovne odredbe (čl. 1 do 8)

U prvom poglavlju su definisani predmet i cilj zakona, koji su zasnovani na biosocijalnom modelu, pa se u skladu sa tim zakonom uređuju: način i postupak ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, mjere i podsticaji za njihovo zapošljavanje pod opštim i posebnim uslovima, osnivanje i rad ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom, način finansiranja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, organizovanje Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, kao i druga pitanja od značaja za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Imajući u vidu da položaj lica sa invaliditetom u društvu presudno zavisi od formalnopravnog okvira koji kreira i štiti sama država, a da je zapošljavanje lica sa invaliditetom uslov za njihovu socijalnu integraciju, cilj zakona je da stvori uslove za ravnopravno učešće lica sa invaliditetom na tržišti rada.

Definicija pojma: "lice sa invaliditetom", koja je data u članu 3 Predloga zakona zasnovana je na biosocijalnom modelu, koji akcenat stavlja ne samo na oštećenja koje imaju lica sa invaliditetom, već na barijere sa kojima se lica sa invaliditetom suočavaju u svakodnevnom životu – kako kao pojedinci, tako i kao grupa, a posebno u pogledu mogućnosti zapošljavanja, napredovanja na poslu i zadržavanja zaposlenja.

Predlogom zakona u članu 4 precizirano je ko su korisnici prava, a članom 5 zakona je uređen postupak utvrđivanja invaliditeta. Tako je predviđeno da se u prvom stepenu o zahtjevu za utvrđivanje procenta invaliditeta odlučuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore, a u drugom stepenu ministarstvo nadležno za poslove rada. Pri tome, predviđeno je da se prvostepena odluka donosi na osnovu nalaza i mišljenja prvostepene komisije za profesionalnu rehabilitaciju, koja će biti formirana pri Centru za profesionalnu rehabilitaciju, odnosno drugostepene komisije koju formira Ministarstvo, čiji će se sastav i način rada bliže urediti aktom Ministarstva. Predlogom zakona se invaliditet dijeli na tri

kategorije: laki invaliditet: od 30 % do 49%; umjereni invaliditet, od 50% do 79% i teški invaliditet, od 80% do 100%.

U osnovnim odredbama se pored upućivanja na opšte propise kojima se uređuju pojedina pitanja koja nijesu uređena ovim zakonom, a koja se tiču ostvarivanja prava iz rada i po osnovu rada, definišu i osnovni pojmovi koji se koriste u ovom zakonu, a radi jasnije primjene navedenog propisa i usklađivanja sa opštim propisima u kojima se reguliše ostvarivanje prava u vezi sa posredovanjem u zapošljavanju.

II. Profesionalna rehabilitacija (čl.9-15)

U ovom poglavlju definisane su mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, postupak i uslovi za ostvarivanje prava na profesionalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom, izvođači profesionalne rehabilitacije i njihov izbor, način kontrole kvaliteta sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, a posebno definisanje statusa Centra za profesionalnu rehabilitaciju.

U tom smislu, predviđen je spektar od 14 mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, koje se realizuju sa ciljem da se lice sa invaliditetom na odgovarajući način osposobi za rad, zadrži zaposlenje, u njemu napreduje ili promijeni svoju profesionalnu karijeru. Mjere su u skladu sa savremenim pristupom, modelima i tehnologijom u profesionalnoj rehabilitaciji, čije standarde utvrđuje Ministarstvo.

Potrebu uključivanja lica sa invaliditetom u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, utvrđuje jedinstvena prvostepena komisija u Centru za profesionalnu rehabilitaciju (Komisija koja utvrđuje i procenat invaliditeta), a postupak za priznavanje ovog prava sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

Ovim zakonom je detaljnije uređen postupak ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju kod Zavoda, sa utvrđenim rokovima aktivnosti.

Izuzetno, prema predlogu, mjere profesionalne rehabilitacije neophodne za utvrđivanje dodjele subvencije: bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zaposleno lice sa invaliditetom, sprovode se direktno, bez obaveze sprovođenja prethodno propisanih mjera.

Nakon sprovedenih svih potrebnih mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, daje se mišljenje o mogućnosti zaposlenja lica sa invaliditetom: na otvorenom tržištu ili pod posebnim uslovima, tako i o potrebi njegovog uključivanja u odgovarajuće mjere aktivne politike zapošljavanja ili se daje ocjena da je lice sa invaliditetom nezapošljivo.

Prema predloženim rješenjima, profesionalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom mogu organizovati i izvoditi izvođači profesionalne rehabilitacije tj. ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, resursni centar i drugo pravno lice ako ispunjava uslove, kriterijume i

standarde za obavljanje profesionalne rehabilitacije, koje propisuje Ministarstvo rada i socijalnog staranja. Izvođači se biraju javnim konkursom, koje Ministarstvo raspisuje najmanje jednom godišnje, a postupak izbora sprovodi Komisija. Zavod i izabrani izvođač profesionalne rehabilitacije zaključuju ugovor, kojim uređuju međusobna prava i obaveze i tim izvođačima se upućuju lica za koja je utvrđena potreba uključivanja u profesionalnu rehabilitaciju.

Takođe, nadzor i vrednovanje kvaliteta sprovođenja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izabranih izvođača profesionalne rehabilitacije vrši Ministarstvo rada i socijalnog staranja, preko stručne komisije, koja se bira na osnovu konkursa. Stručna komisija vrši nadzor i vrednovanje kvaliteta rada izvođača, najmanje jednom godišnje i dostavlja ga Ministarstvu, koje može, na osnovu tog mišljenja, donijeti odluku o prestanku rada izvođača profesionalne rehabilitacije (na određeno vrijeme, dok ne usaglasi stručni rad sa preporukama komisije).

U ovim predloženim rješenjima, posebno mjesto ima Centar za profesionalnu rehabilitaciju, javna ustanova koju je osnovala Vlada Crne Gore prije godinu dana, a čije je sjedište u Podgorici. Osnivanjem ovog centra širi se mreža izvođača profesionalne rehabilitacije, s tim što ova ustanova ne podliježe izboru putem javnog konkursa, ali mora da ispunjava sve potrebne uslove propisane ovim zakonom za izvođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije. Isto tako, u slučaju potrebe izvođenja programa obrazovanja i osposobljavanja odraslih, mora da ispunjava uslove propisane posebnim zakonom.

Pored toga što je izvođač profesionalne rehabilitacije (može da izvodi isključivo određene mjere za posebnu ciljnu grupu lica sa invaliditetom) Centar ima značajnu ulogu, zbog obavljanja aktivnosti koje su ovim zakonom propisane: Komisija Centra, u prvom stepenu, zbog ujednačavanja prakse u primjeni medicinsko-socijalnog modela na nivou Crne Gore, utvrđuje procenat invaliditeta i potrebu uključivanja lica sa invaliditetom u profesionalnu rehabilitaciju; priprema i unapređuje standarde profesionalne rehabilitacije; predlaže standarde osposobljavanja lica sa invaliditetom i znanja za rad u profesionalnoj rehabilitaciji; osposobljava stručna lica za rad u profesionalnoj rehabilitaciji, u skladu sa utvrđenim standardima; usklađuje i koordinira stručni razvoj u oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; uspostavlja, ujednačava i unapređuje programske aktivnosti i metodologiju rada u ovoj oblasti; izvodi program obrazovanja i osposobljavanja odraslih lica sa invaliditetom, u skladu sa posebnim zakonom, a može osnovati zaštitnu radionicu i radni centar.

III Zapošljavanje (čl.16-20)

Predložena zakonska rješenja predviđaju zapošljavanje lica sa invaliditetom pod opštim i pod posebnim uslovima i preciziraju njihovo zaćenje. Pri tome, predviđa se

mješoviti model zapošljavanja, odnosno kombinovanje obaveze poslodavaca da zaposle određen broj lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih (sistem kvota), sa jedne strane, i subvencija koje dobijaju od strane države u slučaju da zaposle lice sa invaliditetom, sa druge strane.

Kvote za zapošljavanje lica sa invaliditetom određene su u zavisnosti od ukupnog broja zaposlenih kod poslodavca. Tako, poslodavac koji ima od 20 do 50 zaposlenih, dužan je da zaposli najmanje jedno lice sa invaliditetom, a poslodavac koji ima više od 50 zaposlenih dužan je da zaposli najmanje 5% lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih. Prilikom utvrđivanja obaveznog zapošljavanja lica sa invaliditetom, uzima se u obzir stepen invaliditeta, tako da je predviđeno da ako poslodavac ima ili zaposli lice sa teškim invaliditetom, od najmanje 80% invaliditeta, ili ako zaposli njegovog asistenta u radu, smatra se, u pogledu obaveze zapošljavanja, kao da je zaposlio dva lica sa invaliditetom. Ove obaveze zapošljavanja lica sa invaliditetom po osnovu kvota oslobođeni su novoosnovani poslodavci, za prvih 24 mjeseca od dana početka rada.

Za poslodavca koji ne zaposli lice sa invaliditetom, predviđena je alternativna zakonska obaveza, a to je uplata doprinosa u poseban Fond za profesionalnu rehabilitaciju, za svako lice sa invaliditetom, koje je bio dužan da zaposli, u skladu sa zakonom. Stopa doprinosa iznosi 20% od prosječne zarade u Crnoj Gori ostvarene u godini koja prethodi plaćanju doprinosa. Ove obaveze oslobođene su organizacije, odnosno udruženja lica sa invaliditetom.

IV Posebne organizacije za zapošljavanje lica sa invaliditetom (čl.21-25)

Ukoliko se lica sa invaliditetom usled radnih ili zdravstvenih sposobnosti, na osnovu mišljenja izvođača profesionalne rehabilitacije, ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada, niti kod poslodavca uz prilagođavanje poslova, odnosno radnog mjesta, predviđena je mogućnost zapošljavanja u radnim centrima, zaštitnim radionicama i zaštitnim pogonima,

Predloženim rješenjima predviđeni su uslovi pod kojima se mogu osnovati zaštitne radionice, ko može biti njihov osnivač, ko vrši njihovo finansiranje, a za radni centar, obzirom da se radi o ustanovi, pored toga uređuju se i organi upravljanja. Osim toga, za sve ustanove za profesionalnu rehabilitaciju, osim za Centar za profesionalnu rehabilitaciju, uvodi se sistem dozvola, kao prethodan uslov za obavljanje djelatnosti.

V Subvencije i drugi vidovi finansiranja (čl. 26-33)

Polazeći od mješovitog modela zapošljavanja lica sa invaliditetom, Predlogom zakona je predviđeno da poslodavac koji zaposli lice sa invaliditetom, odnosno ima zaposleno lice sa invaliditetom ili je u toku trajanja radnog odnosa steklo status lica sa

invaliditetom, ima pravo na subvencije, koje se odnose na: bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zaposlene lica sa invaliditetom; subvenciju zarade lica sa invaliditetom i finansiranje zarade asistenta (pomagača u radu) lica sa invaliditetom.

Pravo na zakonom utvrđene subvencije ima i lice sa invaliditetom koje se samozaposli, koje obavlja samostalnu djelatnost ili osnuje privredno društvo, koje se zaposli u porodičnom domaćinstvu i obavlja poljoprivrednu djelatnost kao jedino, glavno ili dopunsko zanimanje, kao i posebne organizacije lica sa invaliditetom. Osim toga, uređen je i postupak ostvarivanja prava na subvencije.

U cilju sprečavanja mogućih zloupotreba u pogledu ostvarivanja prava na bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta, predviđeno je, da pravo na ovu subvenciju ima poslodavac koji zaposli, odnosno ima zaposleno lice sa invaliditetom koje je u radnom odnosu duže od godinu dana, odnosno pola godine – ako su u pitanju nevladine organizacije koje zapošljavaju lica sa invaliditetom. Osim toga, predviđena je obaveza poslodavca da u slučaju otkaza ugovora o radu prije navedenih rokova, da u roku od tri mjeseca zaposli drugo lice sa invaliditetom ili da vrati srazmjeran dio odobrenih sredstava za onoliko koliko je manje lica sa invaliditetom bilo zaposleno.

U pogledu subvencije zarade, predviđeno je da iznos ove subvencije zavisi od: stepene invaliditeta i trajanja radnog odnosa. Tako, u slučaju da poslodavac zaposli lice sa preko 50% invaliditeta, ima pravo na subvenciju 75% od ukupno isplaćenih troškova zarade (što je novina), za čitav period trajanja zaposlenja. Sa druge strane, ukoliko je zaposleno lice sa manje od 50% invaliditeta, iznos subvencije zavisi od trajanja ugovora.

Novinu u Predlogu zakona predstavlja uvođenje asistenata (pomagača u radu) kao nove kategorije zaposlenih, a u vezi sa tim i pravo poslodavca na finansiranje njihove zarade. Pri tome, subvencija zarade se limitira do polovine prosječne zarade u Crnoj Gori, a zavisno od vremena provedenog u radu, što je u skladu sa opštim propisima o radu.

Osim prava na subvencije koje imaju poslodavci u slučajevima koji su predviđeni zakonom, Predlogom zakona uređeni su i drugi oblici finansiranja. Tako je predviđeno pravo na naknadu troškova prevoza i ishrane za lica sa invaliditetom i njegovog pratioca, u slučaju da se utvrđivanje procenta invaliditeta, odnosno statusa lica sa invaliditetom, kao i utvrđivanje potrebe za uključivanje u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, obavlja van mjesta mjesta prebivališta, odnosno boravišta lica sa invaliditetom. Takođe, predviđeno je i pravo na novčanu pomoć licu sa invaliditetom za vrijeme trajanja mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, kao i u slučaju uključivanja u mjere koje imaju za cilj smanjenje nezaposlenosti, odnosno povećanje zaposlenosti, u skladu sa zakonom.

Predlogom zakona predviđeni su uslovi i postupak za ostvarivanje prava na subvencije posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom.

VI Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom

Fond se organizuje u Zavodu, kao posebna organizaciona jedinica Zavoda, ali je neophodno, zbog proširenja i složenosti djelokruga poslova propisanih ovim zakonom, u cilju obezbjeđivanja efikasnog, racionalnog i zakonitog ostvarivanja prava i pružanja stručne pomoći pri ostvarivanju prava, da ta organizaciona jedinica bude na višem nivou, u odnosu na sada važeće interne propise Zavoda. U obavljanju veoma složenih i zahtjevnih poslova Fonda, neophodna je administrativna i stručna pomoć zaposlenih u okviru drugih organizacionih jedinica Zavoda.

Sredstva Fonda su u Budžetu Zavoda izdvojena kao poseban program i obezbjeđuju se iz: posebnog doprinosa koji uplaćuju poslodavci, budžeta Crne Gore, budžeta jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji lice sa invaliditetom ima prebivalište, donacija i pomoći od strane domaćih i stranih pravnih i fizičkih lica, kao i drugih izvora u skladu sa zakonom. Koriste se za finansiranje profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom, finansiranje odnosno sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje lica sa invaliditetom, programe aktivne politike zapošljavanje, subvencije, finansiranje grant šema, naknade za troškove prevoza i novčane pomoći, kao i drugih aktivnosti koje su u funkciji razvoja i unapređenja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Novina predloženih rješenja je propisivanje postupka dodjele sredstava kroz grant šeme.

Takođe, novina je, da je u Savjetu Fonda, koji je obrazovan u cilju praćenja realizacije mjera i aktivnosti utvrđenih ovim zakonom, kao i namjenskog korišćenja sredstava Fonda, povećan broj članova, te prema predloženim rješenjima Savjet ima sedam članova. Naime, broj članova je povećan za dva člana i to za predstavnika ministarstva nadležnog za poslove finansija, zbog kontinuirane i neposredne saradnje sa ovim ministarstvom u vezi poslova Fonda, kao i predstavnika Zavoda za zapošljavanje, koji obavlja administrativne i stručne poslove u Savjetu.

Zavod, tj. Fond u okviru Zavoda, će po prvi put, prema predloženim rješenjima, voditi posebne evidencije.

Sadržaj evidencija, način vođenja evidencija i izvještavanje na osnovu evidencija utvrđenih ovim zakonom propisaće Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

VII Nadzor

Nadzor nad primjenom ovog zakona vrši organ uprave nadležan za poslove inspekcijskog nadzora preko inspekcije rada, dok nadzor nad sprovođenjem zakona vrši Ministarstvo.

VIII Kaznene odredbe

Odredbama člana 43 Prijedloga zakona predviđene su kaznene odredbe, u smislu prekršaja za poslodavce i način njihovog izricanja.

IX Prelazne i završne odredbe

U prelaznim i završnim odredbama su određeni rokovi za donošenje podzakonskih akata koji su neophodni za sprovođenje ovog zakona, kao i trajanje mandata članovima Savjeta Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i komisija za profesionalnu rehabilitaciju.

Osim toga, predviđeno je da će postupci za ostvarivanje i zaštitu prava zaposlenih započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončati se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona.

Predviđen je i rok u kojem stupa na snagu i prestanak važenja ranije važećeg zakona.

X Sredstva za sprovođenje Zakona

U ovoj fazi nije rađena RIA, pa nije moguće dati procjenu da li su potrebna dodatna finansijska sredstva iz Budžeta Crne Gore za sprovođenje zakona.